

Sveriges Författarförbund - Sveriges Dramatikerförbund - Svenska Journalistförbundet - Sveriges Läromedelsförfattares Förbund - Konstnärernas Riksorganisation - Föreningen Svenska Tecknare - Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare - Svenska Fotografers Förbund - Föreningen Svenska Tonsättare - SKAP - Sveriges kompositörer och textförfattare - Federationen Svenska Musiker - Teaterförbundet/för scen och film - Svenska Regissörsföreningen - Oberoende Filmars Förbund - Unionen - klubbarna vid Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion

KLYS

Konstnärliga
och Litterära
Yrkes
utövarers
Samarbets
nämnd

Stockholm den 8 september 2016

Region Värmland
Box 1022
651 15 Karlstad

KLYS synpunkter på remissversionen av den regionala kulturplanen för Region Värmland 2017-2020 (Dnr: RV2016-333)

KLYS har tagit del av Region Värmlands förslag till kulturplan för 2017-2020 och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövarers Samarbetsnämnd – företräder via sina 14 medlemsorganisationer ca 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar under KLYS paraply i frågor som rör t ex kulturpolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet.

KLYS utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i den nationella kulturpolitiken. Samverkansmodellens inträde i den svenska kulturpolitiken har, förutom ett nytt sätt att fördela statliga bidrag till regional kulturverksamhet, inneburit en etablering av en ny kulturpolitisk karta där samverkan och dialog på alla plan är satt i fokus: mellan stat, region och kommun och där också det professionella kulturlivet och civilsamhället ska delta i dialogen.

Enligt förordningen ska de regionala kulturplanerna tas fram ”efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället”. Att använda sig av professionella kulturskapare som experter på sitt konstområde är ett utmärkt sätt att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter, att utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och att formulera en regional konstnärspolitik.

Formen för samråd väljer regionen själv. KLYS verkar för att dialoger sker i formaliserad form, dvs att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera professionella kulturskapare i dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning. Vi kommer under 2016-2017 att kartlägga de regionala kulturskaparsamråden i landet samt ta fram en manual från KLYS med

rekommendationer till kulturskaparsamråden i regionerna. KLYS verkar också för att dessa samråd, där yrkesverksamma kulturskapare bidrar som experter, arvoderas. Vi har för ändamålet tagit fram särskilda arvodesrekommendationer från KLYS.

Bland KLYS viktigaste frågor, som även gäller arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor, och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t.ex. i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer. KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och utveckling får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

Här nedan följer en sammanfattning av KLYS mest centrala bevakningsområden, när det gäller regionala kulturplaner och regional kultur- och konstnärspolitik:

Grundläggande värden

- Hur bevakar kulturplanen kulturens egenvärde och balansen mot aspektpolitik?
- Bidrar den här satsningen till konstnärlig kvalitet och förnyelse?
- Hur arbetar regionen med principen om armlängds avstånd?
- Hur arbetar regionen med att främja mångfald inom kulturen?

Kulturskapares villkor

- Vilka förutsättningar behövs för att professionella kulturskapare inom alla konstområden ska kunna verka i regionen? Hur formuleras regional konstnärspolitik i regionen?
- Vilka målsättningar formulerar regionen utifrån betydelsen av rimliga avtal och ersättningar till kulturskapare för deras arbete?
- Hur kan regionalt verksamma kulturskapare stödjas med kompetensutveckling och vidareutbildning? Hur kan man på andra sätt stödja de yrkesverksamma som vill utvecklas och vara kvar i regionen?
- Hur diskuterar och synliggör regionen skillnaden i villkor mellan yrkesutövande och ideella utövare?
- Vilka stödfunktioner finns för professionella kulturskapares företagande i regionen?
- På vilka sätt kan regionen och dess kommuner integrera kulturskapare som självklara samarbetspart?

Kulturell infrastruktur

- Hur ser utbudet ut av lokaler för mötesplatser och arbetsplatser i regionen? D.v.s. replokaler/verkstäder/träningslokaler/inspelningsstudios m m. Vad kan byggas ut, förstärkas lokalt och/eller regionalt?
- Vilken strategi formulerar regionen i sin kulturplan angående samspelet mellan institutioner och det fria kulturlivet?
- Vilka regionöverskridande verksamheter finns och vad har regionen för utvecklingsmål för dessa?
- Hur planerar regionen att arbeta med och utveckla nationella och internationella samarbeten?

2 Generella utgångspunkter och kulturplanens disposition

KLYS välkomnar Region Värmlands ambition att med denna kulturplan ta ett helhetsgrepp om det regionala kulturlivet och den regionala kulturpolitiken och även lyfta sådant som ligger utanför själva samverkansmodellen. Den inledande läsanvisningen inramar dokumentet och tydliggör omfattningen för läsaren.

Generellt är det en välskriven kulturplan som dock är ganska svår att bemöta i sak. Den känns i vissa stycken onödigt mångordig med ett antal lika välslipade, som svepande formuleringar. Flera av redogörelserna för regionens syn på kultur och konst i allmänhet må vara intressanta och välmenande i sig, men ofta ekar det tomt när det gäller relevansen specifikt för länets kulturliv och vad Region Värmland ämnar göra i praktiken under kommande planperiod för att utveckla kulturen och förutsättningarna för att vara konstnärligt yrkesverksam i länet.

Region Värmland har ca 277 000 invånare fördelade på 16 kommuner. Liksom många andra svenska län/landskap är andelen glesbygd stor och tätorterna små, vilket skapar utmaningar för den regionala kulturella infrastrukturen. Karlstad är med sina nästan 90 000 invånare väsentligt större än övriga städer/kommuner och rymmer också de flesta länskulturinstitutionerna.

Värmland har varit med i kultursamverkansmodellen sedan 2012 och detta är regionens andra kulturplan inom ramen för modellen. Planen ska gälla från 1 januari 2017 till 31 december 2020.

Innehållsförteckningen är utförlig och följer på det stora hela normen för kulturplaner. Verksamhetsområdena redogörs enligt gällande förordning med vissa undantag. Bild- och formavsnittet har fått rubriken "Konst, form, slöjd och design" och omfattar även ett särskilt avsnitt kallat "Arkitektur, form och design", vilket KLYS välkomnar.

3 Begrepp och definitioner

Visserligen kan KLYS konstatera det positiva i att Region Värmland har anammat begreppet professionell kulturskapare i sin kulturplan, men faktum är att det ändå förekommer en del begreppsförvirring och inkonsekvenser kring kulturskaparbegreppet i dokumentet. På sidan 6 talar man om konstnärer och kulturskapare som två olika saker, liksom på sidan 12 där en skrivning säger "de enskilda professionella konstnärerna och kulturskaparna", vilket är en tautologi. Vi vill hävda att en kulturskapare generellt sett per definition är en konstnär och vice versa. För tydlighetens skull bör begreppet "professionell kulturskapare" användas konsekvent i texten och inte som t.ex. på sidorna 10, 12, 19 och 20 enbart kulturskapare/kulturskaparna, där det blir oklart om skrivningarna handlar om yrkesverksamma eller kanske om kulturskapare som är ideellt verksamma eller alltigenom engagerade i amatörverksamhet.

Vi vill också påpeka att användningen av begreppen "professionella utövare" (scenkonstavnittet sidan 13) och "professionella kulturutövare" (sidan 25) tenderar att bli något missvisande i sak. KLYS förespråkar som sagt "professionell kulturskapare" överlag, eftersom det omfattar både utövande konstnärer (t.ex. musiker, skådespelare) och upphovspersoner (t.ex. tonsättare, författare, dramatiker).

Detta kulturplaneförslag har bra avsnitt om kultur, mångfald och integration. KLYS saknar emellertid helt skrivningar om konstnärlig mångfald i betydelsen upprätthållandet av en bredd i det konstnärliga utbudet i regionen och hur goda förutsättningar för alla konstområden (även de mindre publika) ska kunna utvecklas. KLYS hoppas att den färdiga versionen av kulturplanen kompletteras med sådana

skrivningar. Jfr Unescos konvention till skydd för kulturell mångfald, som Sverige och EU anslutit sig till, som också har bäring på den regionala nivån.

Vi vill i övrigt kommentera det som sägs på sidan 4 om verksamheter och institutioner. Att begreppet "kulturverksamhet" betyder någon annat än "kulturell verksamhet" i kulturplanen inbjuder till begreppsförvirring.

KLYS värdesätter att regionen lyfter och problematiserar begreppet konstnärlig kvalitet.

4 Samråd med professionella kulturskapare

KLYS har saknat ett konstområdesövergripande formaliserat samråd i Värmland, men ser nu fram emot regionens (utanför kulturplanens skrivningar) uttalade ambitioner att under året inrätta ett professionellt kulturskaparsamråd. Om behov uppstår på sikt för förändringar av samrådsprocessen med kulturskapare står KLYS gärna till kulturförvaltningens tjänst med stöd, samråd och rådgivning. Vi kommer, som ovan nämnts, under 2016/2017 att ta fram en manual med rekommendationer om hur ett kulturskaparsamråd bör se ut och vad dess arbete och funktioner bör omfatta.

När det gäller sammansättningen av ett kulturskaparsamråd har vi en kommentar till vad som skrivs på sidan 12:

"... har de enskilda professionella konstnärerna och kulturskaparna mycket att tillföra de regionala kulturverksamheterna ..."

"De fria kulturaktörerna har en stor betydelse för konstnärlig utveckling ...".

KLYS invänder inte mot att citaten ovan finns med, men vi vill poängtera att regionens avsikt att lyfta just "fria" kulturskapare pekar mot ett synsätt som går igen i många av de regionala kulturskaparsamråd som finns i andra regioner runt om i landet, nämligen att s k fria kulturskapare får egen direktrepresentation och dialog, medan anställda vid kulturinstitutioner, oavsett anställningsform, ofta representeras kollektivt via någon person på ledningsnivå. Det är olyckligt att de institutionsanställda kulturskaparnas synpunkter på så sätt inte kommer fram. KLYS understryker vikten av att Region Värmland beaktar denna problematik och agerar för att lyfta *alla* de professionellt verksamma kulturskaparnas röster och perspektiv i länet, oavsett deras anställnings/verksamhetsform och institutionskoppling.

Vi vill för övrigt påpeka att detta förslag till kulturplan saknar avsnitt med redogörelser för hur samrådsarbetet inför framtagandet av planen gått till. Det vore på sin plats att lista vilka samråd som genomförts och när de gjorts.

5 Kulturpolitiska utgångspunkter

Vi skulle önska att skrivningarna om de kulturpolitiska utgångspunkterna för Värmlands kulturplan gjordes tydligare än vad som nu är fallet. Som det står nu framgår det inte helt klart för läsaren hur kulturplanen relaterar till Värmlands regionala utvecklingsplan.

KLYS sätter stort värde på att Region Värmland i förslaget till ny kulturplan på det stora hela skildrar kulturen som ett särdeles viktigt politikområde och en omistlig del av samhällsfunktionerna. Vi sympatiserar med regionens kulturpolitiska vision och strategiska inriktning, men finner detta till trots i våra ögon problematiska skrivningar, där man intar en diffus hållning till kulturen som innebär

att inte definiera kulturbegreppet överhuvudtaget. Regionen konstaterar helt sonika att "ett öppet kulturbegrepp bidrar till en mångfald av möjligheter och skapande" på alla nivåer i kulturlivet. KLYS uppfattar en generell underton i flera delar av kulturplanen som så att säga förutsätter att kultur och konst existerar på egen hand latent i samhället eller uppstår av sig själv genom möten, delaktighet och tillgänglighet.

KLYS finner vidare att det är problematiskt att regionen lyfter utveckling och förnyelse som ett slags självändamål och mål i sig med ett tillfredsställande regionalt kulturliv. Vi menar att alltför starka förnyelseambitioner kan leda till ett snävt synsätt på kulturen och konsten. Visst är det man kallar konstnärligt nyskapande och förnyelse viktigt i sig för att uppnå eller upprätthålla kvalitet i det långa loppet, men man bör akta sig för att jämställa det med konstnärlig utveckling och automatiskt koppla det till konstnärlig kvalitet i sig. Vi önskar att regionen kompletterar skrivningen "villkoren för konstnärligt nyskapande och företagande förbättras" (sid 6) med en punkt om att generellt förbättra villkoren för professionella kulturskapare att kunna bo, verka och utvecklas i Värmland. Sådana villkor kan omfatta såväl skäliga ersättningsnivåer, som möjligheter till kompetensutveckling.

KULTURSAMVERKANSMODELLEN

Vi värdesätter detta tydliga och positiva ställningstagande hos regionen: "Staten har dock ett fortsatt övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken".

Den i skrivningarna föregående meningen finner vi däremot problematisk: "... genom att regionerna fått frihet att avgöra vilka regionala kulturverksamheter som ska få del av statsbidraget." Innebär detta att regionen kan föreslå att ett av samverkansmodellens sju områden helt utesluts ur bidragsgivningen via statliga medel?

DIGITAL DELAKTIGHET

Det kan noteras att det förväntas "... nya utmaningar kring upphovsrätt." Vi undrar vad som döljer sig bakom formuleringen. Kan det vara så att regelverket ses som ett hinder (som vi sett att några andra kulturplaner gett uttryck för), eller så att digitaliseringen måste ta hänsyn till regelverket?

KVALITETSBEGREPPET

KLYS välkomnar som tidigare nämnts att Region Värmland lyfter kvalitetsbegreppet på flera ställen i planen. Det hör inte till självklarheterna i alla kulturplaner. Emellertid kunde skrivningarna om konstnärlig kvalitet kanske varit mer problematiserande och ligga i ett eget avsnitt om konstens egenvärde med utförligare resonemang kring kultur och konst.

ARMLÄNGDS AVSTÅND

Det är positivt att Värmland har ett eget avsnitt om principen om armlängds avstånd och att man även understryker att särskilda referenspersoner med expertkunskap tas in vid behov för vissa bedömningar av projektstöd.

6 Kulturskapares villkor och regional konstnärspolitik

KLYS värdesätter att Region Värmland i sin kulturplan har ett eget avsnitt där man lyfter de professionella kulturskaparna och deras villkor. Dock ställer vi oss frågande till att det mest är välmenande konstateranden i allmänna ordalag och inte så mycket konkret och specificerat om hur regionen under planperioden kommer att arbeta för att yrkesverksamma kulturskapare ska kunna bo, arbeta och utveckla sina konstnärskap i Värmland.

Vi vill uppmärksamma att avsnittet om kulturell delaktighet är flera sidor långt och utförligt sammanställt i planen, medan avsnittet om kulturskaparna är en knapp sida långt och väldigt

korthugget formulerat. Naturligtvis behandlas mycket av det professionella kulturlivet även i avsnittet om verksamhetsområden, men vi vill ändå lyfta det faktum att detta förslag till kulturplan i viss mån tenderar att förutsätta en tillgång till professionell kultur och konst utan att ta tillräckligt ansvar för att inom den regionala kulturpolitikens ramar skapa goda förutsättningar för yrkesverksamma kulturskapare.

REGIONENS VISIONER OCH STRATEGIER

Det vi ordagrant kan avläsa i listan med visioner och strategier (sid 6) är en slagsida åt frågor som rör tillgång till kultur, tillgänglighet, breddat deltagande och kultur som medel för regional utveckling och tillväxt. Denna avsaknad av kulturskaparperspektiv kan kopplas till en generell instrumentalisering av kultur i samhället. Detta är inget unikt för just bara Värmland, men vi vill uppmärksamma regionen på att det är lätt hänt att glömma bort att det är de professionella kulturskaparna och goda villkor för dem för att kunna skapa och utöva konst, som är en av grundstenarna för i stort sett allting som framhävs i visions- och strategilistan för kulturlivet, liksom i avsnittet om kulturell delaktighet.

EKONOMISKA VILLKOR OCH UPPHOVSRÄTT

När det gäller ekonomiska villkor för professionella kulturskapare nämns med all rätt bl.a. MU-avtalet för bild- och formkonstnärer. Det bör dock tilläggas i kulturplanen att andra kulturskapargrupper omfattas av kollektivavtal och/eller andra avtal och arvodesrekommendationer/minimivåer, som också ska respekteras i det offentligt finansierade regionala kulturlivet. I sammanhanget är det värt att upprepa vikten av att regionen värnar om att följa gängse regler för upphovsrätt i all offentligt arrangerad kultur (jfr vad vi skriver i avsnittet Digital delaktighet ovan).

KARTLÄGGNING AV KULTURLIVET

KLYS rekommenderar Region Värmland att under planperioden utförligt kartlägga länets professionella kulturliv; vilka kulturskapare som är yrkesverksamma inom varje konstart och knutna till de olika kulturinstitutionerna, samt under vilka villkor de utför sina uppdrag och anställningar. En sådan kartläggning bör vara ett levande dokument att ständigt uppdatera för att skapa en god grund för en väl förankrad och utvecklad regional konstnärspolitik, som inger förtroende hos alla inblandade parter.

Vi skulle gärna se skrivningar i planen som belyser vikten av att balansera det professionella och det ideella kulturskapandet, samt hur regionen ser på hur det institutionella förhåller sig till det s k fria professionella kulturlivet.

KONSULENTVERKSAMHETEN

Det är ett digert avsnitt i planen om konst- och kulturfrämjande verksamhet. Här värdesätter vi att regionen betonar att konsulenterna arbetar konstområdesövergripande och utvecklar nya arbets sätt. Vi hoppas det gäller större samverkan mellan institutioner och professionella kulturskapare. Vi saknar i planen emellertid exempel och beskrivningar av sådana arbets sätt, eller vilka konkreta planer regionen har för att utveckla konsulentverksamheten och samspelet med det regionala kulturlivet och kulturskaparna under de kommande fyra åren. Kommer tonvikten att ligga kvar på danskonsulentverksamhet, eller kommer fler konstområden att förstärkas?

Vi tror att konsulentverksamheten ännu bättre samordnar sina resurser om det professionella kulturlivet utanför de regionala institutionerna beaktas mer och att man i ännu högre grad tar intryck av enskilda kulturskapares erfarenheter. Här ser vi den kommande referensgruppen för professionella kulturskapare som en potentiell katalysator och framgångsfaktor för bättre samverkan i Värmlands kulturliv i stort.

7 Synpunkter gällande de specifika konstområdena

7.1 Professionell teater-, dans- och musikverksamhet

Vi finner det positivt att regionen i kulturplanen uppmärksammar att kulturinstitutionerna har svårt att upprätthålla och utveckla verksamheten eftersom uppräknings av medel inte sker i samma takt som löne- och prisökningar. Detta är synnerligen kännbart på scenkonstområdet och vi kan trots de finansiella utmaningarna avläsa att regionen har generellt höga ambitioner för scenkonsten i länet.

När det gäller dansen sympatiserar KLYS självfallet med de goda intentioner regionen har: "Det ska vara möjligt att uppleva professionell dans som scenkonst i alla kommuner." Denna målsättning är utmärkt och den borde gälla för scenkonsten i stort.

KLYS värdesätter att regionen lyfter både fria grupper och lokala arrangörers viktiga roll för utvecklingen av scenkonstutbud och turnéverksamhet i länet.

Det är bra att regionen lyfter vikten av "kompetensutvecklande insatser" i avsnittet om konst- och kulturfrämjande verksamhet (sid 19), men vi saknar i kulturplanen i stort konkreta och specifika förslag till insatser för kompetensutvecklingen inom scenkonsten i länet, i synnerhet för frilansare. För en region med så liten befolkning som Värmland förespråkar KLYS att regionen ser över möjligheterna till interregional samverkan för en långsiktig kompetensutveckling på scenkonstområdet. I detta avseende vore det kanske på sin plats med en kommentar i kulturplanen om följderna av ett eventuellt samgående med Västra Götalandsregionen 2019 i enlighet med Indelningskommitténs förslag i delbetänkandet SOU 2016:48, alltså under aviserad planperiod.

I avsnittet "De professionella kulturskaparnas villkor" (sid 12) finns en skrivning som vi ställer oss frågande till: "Det måste också finnas möjligheter till fortbildning och utvecklande möten med utövare från övriga Sverige och världen." Vi tycker dels att det är en konstig sammanslagning i en mening av två olika områden; kompetensutveckling och möjligheten till möten, dels att begreppet fortbildning är sämre än begreppet kompetensutveckling som är mer positivt. I övrigt anser vi att formuleringen andas goda ambitioner.

7.1.1 Musik

När det gäller musiken i Värmland sätter vi stort värde på att regionen i planen betonar värdet av att regionalt stötta det professionella musiklivet och särskilt arrangörskapet för att sprida musik av hög kvalitet. Vi skulle önska tydligare skrivningar än att så svävande i en kulturplan tala om verksamheter som är "kulturpolitiskt angelägna". Även om avsikten är god kan sådana formuleringar misstolkas.

Vi välkomnar att regionen i planen gör ett tydligt ställningstagande att Wermland Opera och Västanå Teater bl.a. "garanterar en långsiktighet" och "står för konstnärlig kvalitet och utveckling".

Kommentar till "Utredningen Ringar på vattnet ... föreslog också att lokalerna skulle öppnas för samarbeten ..." (sid 14):

Att musik- och operahuset öppnar upp mot andra genrer ser vi naturligtvis positivt på. Det är dock viktigt att planeringen bygger på samarbete och hänsyn till förutsättningarna som krävs för att genomföra operaproduktioner. Det framgår i skrivningarna i planen inte tydligt vilka förutsättningarna för anslagsuppräknings t.o.m. 2018 är, men detta hoppas vi att regionen lägger fram i aviserade årshandlingsplaner.

Att på sikt permanenta Västanå Folk inom Västanå Teaters verksamhet ser vi positivt på. Detta kan bidra till att mildra den konflikt som tyvärr ibland uppstår mellan "fria" och "institutionella" verksamheter. Detta förutsätter dock att finansieringen utökas till följd av ett utökat uppdrag.

7.2 Litteratur

KLYS ser en övergripande fara i avsnitten om bibliotek, läsfrämjande och litteratur i det att litteraturen tycks instrumentaliseras och främst används för att åstadkomma läskunnighet. Värmlands kulturplan saknar till och med i själva avsnittet om litteratur strategier för att utveckla litteraturen som konstområde under kommande planperiod. Inga skrivningar säger något konkret om regionala satsningar på litteraturen i länet, vilket vi finner anmärkningsvärt då litteratur sedan 2015 varit ett formellt regionalt verksamhetsområde att utveckla inom ramen för samverkansmodellen.

Som vanligt tycks läsfrämjande vara liktydigt med att få barn och unga att läsa. Det skulle inte skada om sättet att tänka kring litteratur och läsfrämjande kunde vidgas till att även omfatta vuxna, dvs. att biblioteken även ska genomföra satsningar för att upprätthålla läsandet hos en bredare allmänhet, inte enbart hos skolbarn.

När regionen i sin plan nämner "litteraturpriser" bör också Selma Lagerlöfs litteraturpris lyftas. Med rätt uppmärksamhet har detta pris potential att bli ett av Sveriges finaste litteraturpriser, med tanke på kvaliteten hos de tidigare pristagarna. Priset, som delas ut på Alma Löv under kulturveckan i Sunne, med kvalificerade kringevenemang som poesiuppläsningar av högklassiga poeter, är verkligen en höjdpunkt för litteraturen i Värmland.

7.3 Bild och form

70 procent av bild- och formkonstnärerna i Värmland har en månadsinkomst på 13 300 kronor eller mindre (år 2014), trots att många har långa akademiska utbildningar, vilket kan jämföras med den genomsnittliga månadsinkomsten i länet som enligt SCB var 21 024 kronor. Sex av tio bild- och formkonstnärer i Värmland uppger också att de arbetar med annat än den konstnärliga verksamheten för att kunna försörja sig, vilket är ett slöseri med regionens konstnärliga kompetens. 29 procent av konstnärerna uppger att de tvingats tacka nej till att medverka i en utställning för att ersättningen och villkoren varit så dåliga att de inte har haft råd att medverka, och 83 procent svarar att de inte fått utställningsersättning enligt MU-avtalet.¹ Andelen av regionens kulturutgifter som investeras i bild- och formkonsten har minskat från 1,9 procent år 2011 till 1,5 procent år 2013, enligt statistik från Myndigheten för Kulturanalys.² Det är en minskning med 21 procent. Sammantaget visar dessa siffror en oroväckande utveckling för regionens konstliv och siffrorna bör tas på största allvar.

Det är därför glädjande att Region Värmland avser att ta fram en strategi för stödet till samtidskonsten i dialog med olika aktörer med ambitionen att förbättra förutsättningarna för konstnärer att arbeta i Värmland genom att bland annat ge bild- och formkonstnärer ersättning i enlighet med MU-avtalets rekommendationer. Det är också bra att kulturplanen slår fast att enprocentsregeln även bör tillämpas vid ny- och ombyggnad av offentliga utomhusmiljöer där allmänheten vistas, "både för att vidga arbetsmarknaden för professionella konstnärer och för att göra konsten tillgänglig för fler medborgare" (sid 12).

¹ Se KRO/KIF:s rapport "Utsikt från ateljéerna: Länsvisa undersökningar" (2014).

² Rapporterna Samhällets utgifter för Kultur 2010-2011 och Samhällets utgifter för Kultur 2012-2013.

För att stärka dessa ansatser föreslår KLYS att Region Värmland skriver in i sin kulturplan att:

- Strategin för stödet till samtidskonsten ska inkludera konkreta åtgärder för att stärka bild- och formkonstens och konstnärernas villkor. I linje med kulturplanens ambition om att vara en paraplystrategi ska strategin för samtidskonsten svara på vilka stödfunktioner och regionala resurser som behövs för att samtliga kommuner i regionen ska ha möjlighet att tillämpa MU-avtalet och enprocentsregeln. KLYS ser gärna att Region Värmland låter strategin gå på remiss till konstlivet och de professionella konstnärernas organisationer.
- Det ska tas fram en plan, gärna integrerad i ovan, för hur MU-avtalet ska kunna tillämpas av regionens alla utställningsarrangörer. En regional MU-avtalspott bör införas, till vilken regionens arrangörer kan söka medfinansiering för att bild- och formkonstnärerna ska få MU-avtalsenliga ersättningar inklusive ersättning för konstnärernas arbetstid. Regionen bör årligen redovisa hur MU-avtalet har tillämpats bland utställningsarrangörer i Värmland.
- Region Värmland ska vara ett föredöme för länets kommuner och investera minst en procent av byggprojekt i konstnärliga gestaltningar för att bidra till att Värmland får konstnärliga livsmiljöer. Vi föreslår vidare att Värmland utarbetar metoder/riktlinjer i dialog med regionens kommuner för hur arbetet med enprocentsregeln i stadsplaneringen ska gå till, vilka även ska säkra hög kvalitet genom att den konstnärliga sakkunskapen tas tillvara i hela planerings- och projektcykeln.
- Det ska göras en förstudie för att undersöka möjligheterna till en konstkonsulent och ett resurscentrum som kan stärka bild- och formkonstens förutsättningar, stimulera efterfrågan på konst och konsthantverk samt bidra till nya arbetstillfällen för bild- och formkonstnärer.

7.4 Film

På filmområdet ser KLYS och vår medlemsorganisation Oberoende Filmares Förbund mycket positivt på att Region Värmland uttalat satsar *både* på regionens professionella *och* unga talanger, och inte bara har det senare i fokus. Vi finner det dock anmärkningsvärt att en vision om jämställdhet och mångfald inom filmskapande helt saknas. Det är viktigt att offentligt stödda filmresurser når hela bredden av målgrupper i samhället för att få en balanserad ålders- och genusspridning när det gäller film som uttrycksform.

Vi vill för övrigt påpeka att Broby Grafiskas manusutbildning, som drivs av regissören Sara Broos saknas bland nämnda aktörer och lärosäten. Skolan fyller en viktig roll som förberedande manusutbildning. Att den dels ges på annan plats än de stora städerna, och delvis på distans är positivt för många.

8 Sammanfattande synpunkter

För KLYS framstår Region Värmlands förslag till ny kulturplan för 2017-2020 sammantaget som något vag och åtgärdsmissigt svävande, jämfört med flera andra regionala kulturplaner vi tagit del av de senaste åren. Planen är väldisponerad och i många delar välskriven, men vi ställer oss frågande till dokumentets funktion i sig och vem avsändaren främst vänder sig till.

I ett KLYS-perspektiv är alltså planen till stora delar mer en driven kulturpolitisk läges- och omvärldsanalys fylld av många viktiga konstateranden, t.ex. om kulturens generellt viktiga roll i

samhället, än en plan i ordets rätta bemärkelse för den regionala kulturen med konkreta uppslag och riktlinjer för hur man tänker arbeta under de kommande fyra åren med länets regionalt finansierade kulturliv och den kulturella infrastrukturens utveckling i detalj.

Självfallet lyser ändå många i sak goda ambitioner och intentioner fram i detta genomgående välformulerade dokument. KLYS värdesätter särskilt att de professionella kulturskaparnas villkor lyfts i ett eget avsnitt (som dock kunde varit något utförligare), liksom att man understryker vikten av sakkunskap och erfarenhet när det gäller att upprätthålla konstnärlig kvalitet. Detta till trots:

I skrivningarna talas det överlag väldigt mycket om tillgång till kultur, tillgänglighet, delaktighet, samspel och förnyelse när det gäller kulturlivet, men mindre om hur de yrkesverksamma kulturskaparna inom respektive konstområde ska stimuleras i praktiken under aviserad planperiod för att regionen ska säkra en fortsatt hög nivå, god utveckling och återväxt för den del av det professionella kulturlivet i Värmland som finansieras inom ramen för kultursamverkansmodellen. Skrivningarna i avsnittet om verksamhetsområdena skulle stärkas väsentligt genom en presentation av avsikter och åtgärder, kanske i enkla punktlistor.

Det vore för övrigt önskvärt med åtminstone en kommentar i kulturplanen från regionen om hur man ser på storregionsutredningens förslag om att redan under aviserad planperiod realisera ett samgående med Västra Götalandsregionen.

Vi ser risker i planen med att ett alltför starkt regionalt näringspolitiskt fokus på kulturen i praktiken kan leda till att instrumentella aspekter dominerar över konstnärliga egenvärden i den regionala kulturpolitiken. Här ser vi ett behov av en välavvägd samordning mellan regionens politikområden och en lyhördhet för hur villkoren skiljer sig mellan olika konstarter när det kommer till just relationen mellan ett fritt konstnärligt skapande och en marknads kommersiella spelregler.

KLYS ser fram emot en fortsatt givande dialog med regionen i kultur- och konstnärspolitiska frågor, och följer med stort intresse hur regionen inrättar sin samrådsgrupp med de yrkesverksamma kulturskaparna. I sammanhanget hoppas vi framöver att få ta del av en konkret kartläggning av regionens professionella kulturliv och att konsulentverksamheten samspelar i ännu högre grad med det professionella kulturlivet utanför de regionala institutionerna, och tar intryck av kulturskaparnas erfarenheter.

Vi vill slutligen tacka Region Värmland för att vi getts tillfälle att ta del av remissutgåvan av den kommande kulturplanen och inkomma med detta yttrande.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk sekreterare

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd

**Alströmergatan 12, 7 tr
112 47 Stockholm**

Telefon Carl Liungman: 070-262 19 38

www.klys.se